

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної педагогіки та психології

О.В. Пономаренко
2020 р.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів

спеціальності 013 – Початкова освіта

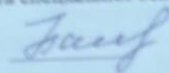
освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

Укладач: к. пед. н., ст. викл. Хайдарова О.С.

Обговорено та узгоджено
на засіданні кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти

Протокол № 1 від "22" 08 2020 р.

Завідувач кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти

Н.В. Заверюхо

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології

Протокол № 1 від "22" 08 2020 р.

Голова науково-методичної ради
факультету соціальної педагогіки та
психології

І.В. Козич

2020 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної
педагогіки та психології

_____ О.В. Пономаренко

«_____» _____ 2020 р.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів

спеціальності 013 – Початкова освіта

освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

Укладач: к. пед. н., ст. викл. Хайдарова О.С.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 2020 р.

Завідувач кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти

Н.В. Заверико

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 2020 р.

Голова науково-методичної ради
факультету соціальної педагогіки та
психології

І.В. Козич

2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів - 4	Галузь знань 01 – «Освіта/Педагогіка»	Дисципліни вільного вибору студента в межах спеціальності Цикл професійної підготовки	
Розділів - 2	Спеціальність 013 – «Початкова освіта»	Рік підготовки:	
			2-й
Загальна кількість годин - 120	Освітньо-професійна програма «Початкова освіта» Рівень вищої освіти: магістерський	Лекції	
			4 год.
		Практичні	
			16 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
			100 год.
	Вид контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Нормативно-правові засади інклюзивної освіти» є формування у студентів професійних компетентностей у галузі правового забезпечення інклюзивної освіти; формування цілісного уявлення про інклюзію, міжнародне та національне законодавство у сфері інклюзивної освіти, що значною мірою вплинуло на культурний та соціальний клімат сьогодення.

Основні **завдання** викладання дисципліни «Нормативно-правові засади інклюзивної освіти»:

- формування у студентів сучасних уявлень про суть інклюзивної освіти; розкриття основних принципів, переваг та недоліків концепції інклюзії в освіті;

- знайомство з міжнародною та національною законодавчою базою у сфері інклюзивної освіти;

- оволодіння знаннями нормативно-правових засад щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти;

- формування знань і навичок організації освітнього процесу в інклюзивному освітньому просторі;

У результаті вивчення дисципліни «Нормативно-правові засади інклюзивної освіти» студенти повинні **знати**:

- сутність інклюзивної освіти та особливості її впровадження у сучасному українському суспільстві;

- міжнародну та національну законодавчу базу у сфері інклюзивної освіти;

- особливості організації інклюзивного освітнього процесу;

- ефективні стратегії взаємодії у сфері інклюзивної освіти;
- освітні права дитини з особливими освітніми потребами;

вміти:

- застосовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових засад щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти;
- здійснювати пошук необхідної нормативно-правової документації для розв'язання поточних проблем інклюзивної освіти;
- самостійно розв'язувати практичні правові ситуації;
- здійснювати пошук ресурсів для забезпечення основних освітніх прав дитини з особливими освітніми потребами.

Згідно з вимогами освітньої програми «Початкова освіта» студенти повинні досягти таких результатів навчання (компетентностей):

- здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
- здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики;
- здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами;
- здатність працювати в команді.

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу «Нормативно-правові засади інклюзивної освіти» пов'язана з курсами «Основи інклюзивної педагогіки», «Організація інклюзивного освітнього середовища», «Організація роботи мультидисциплінарної команди», «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами».

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1

Теоретичні основи інклюзивної освіти

Тема 1. Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти.

Вступ до навчального курсу: програма, структура та очікування. Сучасний стан розвитку інклюзивної освіти в Україні. Визначення сутності понять «інклюзія», «інклюзивна освіта», «дитина з особливими освітніми потребами». Визначення ознак загальної, спеціальної, інтегрованої та інклюзивної освіти.

Тема 2. Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги та недоліки.

Визначення переваг інклюзивної освіти для дитини з особливими освітніми потребами, її батьків і дітей, які знаходяться поруч з дитиною; педагогів. Обґрунтування необхідності права вибору форми навчання дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми батьками.

Тема 3. Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти.

Визначення ознак і потреб навчальної, соціальної та фізичної інклюзії. Модель спільного лідерства у закладі освіти.

Розділ 2

Нормативно-правові засади інклюзивної освіти

Тема 1. Соціальна політика України та світу у сфері інклюзивної освіти.

Міжнародне законодавство щодо осіб з особливими потребами. Загальна Декларація ООН про права людини. Конвенції ООН про права дитини. Саламанкська декларація. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю.

Тема 2. Законодавство України у сфері інклюзивної освіти.

Основні відомості про законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами. Історія законодавчого визнання права на здобуття освіти громадян України.

Створення умов для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей, а також забезпечення виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти. Умови створення інклюзивного класу. Моделі управління в роботі закладів освіти в умовах децентралізації.

Тема 3. Правове забезпечення організації інклюзивного навчання у закладах освіти. Визначення «корекційно-розвиткова робота». Порядок комплектування закладів освіти та інклюзивних класів, організація корекційно-розвиткової роботи. Документація інклюзивного закладу освіти.

Тема 4. Основні завдання, ролі та функції асистента вчителя/дитини. Аналіз функції асистента вчителя/дитини, його посадові обов'язки. Співпраця асистента вчителя/дитини з батьками дитини з ООП та педагогами закладу освіти, у тому числі корекційними педагогами.

Тема 5. Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі.

Склад команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Моніторинг навчально-виховних досягнень дитини. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Визначення «команда психолого-педагогічного супроводу» «корекційно-розвиткова робота», «модифікація», «адаптація».

Тема 6. Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти.

Визначення «універсальний дизайн». Концепція універсального дизайну. Принципи універсального дизайну.

Тема 7. Фінансове забезпечення інклюзивної освіти.

Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами.

Тема 8. Нормативно-правове забезпечення організації роботи інклюзивно-ресурсного центру.

Завдання ІРЦ. Співпраця ІРЦ із закладами освіти. Порядок та умови проведення комплексної оцінки розвитку дитини. Моделі управління в роботі ІРЦ в умовах децентралізації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	с/п	лаб.	сам.роб.	інд.з авд. (при наявн ості)		л	с/п	лаб.	сам.роб.	інд.з авд. (при наявн ості)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
Розділ 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти												
Тема 1. Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти.							12	2			10	
Тема 2. Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги та недоліки.							10				10	
Тема 3.							12		2		10	

Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти.												
Разом за розділом 1							34	2	2		30	
Розділ 2. Нормативно-правові засади інклюзивної освіти												
Тема 1. Соціальна політика України та світу у сфері інклюзивної освіти.							12		2		10	
Тема 2. Законодавство України у сфері інклюзивної освіти.							14	2	2		10	
Тема 3. Правове забезпечення організації інклюзивного навчання у закладах освіти.							10				10	
Тема 4. Основні завдання, ролі та функції асистента вчителя/ дитини.							12		2		10	
Тема 5. Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі.							12		2		10	
Тема 6. Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти.							12		2		10	
Тема 7. Фінансове забезпечення інклюзивної освіти.							7		2		5	
Тема 8. Нормативно-правове забезпечення організації роботи інклюзивно-ресурсного центру.							5				5	
Разом за розділом 2							86	2	14		70	
<i>Усього годин</i>							120	4	16		100	

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми	Кількість годин для заочної форми
1.	Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти.		
2.	Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги та недоліки.		
3.	Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти.		
4.	Соціальна політика України та світу у сфері інклюзивної освіти.		
5.	Законодавство України у сфері інклюзивної освіти.		2
6.	Правове забезпечення організації інклюзивного навчання у закладах освіти.		2
7.	Основні завдання, ролі та функції асистента вчителя/дитини.		
8.	Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі.		
9.	Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти.		
10.	Фінансове забезпечення інклюзивної освіти.		
11.	Нормативно-правове забезпечення організації роботи інклюзивно-ресурсного центру.		
Разом			4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми	Кількість годин для заочної форми
1.	Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти.		2
2.	Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги та недоліки.		
3.	Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти.		2
4.	Соціальна політика України та світу у сфері інклюзивної освіти.		2
5.	Законодавство України у сфері інклюзивної освіти.		2
6.	Правове забезпечення організації інклюзивного навчання у закладах освіти.		
7.	Основні завдання, ролі та функції асистента вчителя/дитини.		2
8.	Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі.		2
9.	Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти.		2
10.	Фінансове забезпечення інклюзивної освіти.		2
11.	Нормативно-правове забезпечення організації роботи інклюзивно-ресурсного центру.		
Разом			16

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми	Кількість годин для заочної форми
1.	Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти. <i>Складання есе з теми «Моє особисте ставлення до інклюзивної освіти та, безпосередньо, дітей з особливими освітніми потребами».</i>		10
2.	Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги та недоліки. <i>Ознайомлення з історіями про розвиток дітей з особливими освітніми потребами та розроблення шляхів їх залучення до спільної роботи з іншими дітьми та дорослими.</i>		10
3.	Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти. <i>Складання есе на тему: «Що би я хотів спитати у фахівців про розвиток дітей моєї групи».</i>		10
4.	Соціальна політика України та світу у сфері інклюзивної освіти. <i>Складання розширеної довідки щодо міжнародного та національного законодавства у сфері інклюзивної освіти.</i>		10
5.	Законодавство України у сфері інклюзивної освіти. <i>Складання розширеної довідки щодо законодавства України у сфері інклюзивної освіти. Самостійний підбір матеріалів вітчизняних та зарубіжних авторів та складання есе з теми «Особа з особливими потребами серед нас»</i>		10
6.	Правове забезпечення організації інклюзивного навчання у закладах освіти. <i>Проблемно-орієнтовне реферування особливостей і розвитку та педагогічної підтримки дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчання.</i>		10
7.	Основні завдання, ролі та функції асистента вчителя/дитини. <i>Проведення особистісної самодіагностики на предмет можливості виконувати функції асистента вчителя/дитини.</i>		10
8.	Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі. <i>Розроблення ІПР для конкретної дитини з особливими освітніми потребами (психофізичне порушення – на вибір студента).. Добір ефективного діагностичного інструментарію для аналізу розвитку дитини з особливими освітніми потребами (психофізичне порушення – на вибір студента).</i>		10
9.	Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти. <i>Складання переліку бар'єрів, що призводять до зниження доступності курикулуму та методики.</i>		10

	<i>Розроблення заходів, за допомогою яких можна усунути бар'єри для навчання та залучення дітей з особливими освітніми потребами. Використовуючи матеріали статті 9 Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, підготовлення повідомлення про основні бар'єри на шляху до впровадження інклюзивної освіти у закладі освіти та запропонувати шляхи їх подолання.</i>		
10.	Фінансове забезпечення інклюзивної освіти. <i>Складання розширеної довідки фінансування інклюзивної освіти відповідно до законодавства України.</i>		5
11.	Нормативно-правове забезпечення організації роботи інклюзивно-ресурсного центру. <i>Складання алгоритму проведення комплексної оцінки розвитку дитини в ІРЦ.</i>		5
Разом			100

8. Види контролю і система накопичення балів

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється у ході повсякденної навчальної діяльності студентів: експрес-тестування під час аудиторних занять; понятійні диктанти; виконання практичних завдань (доповіді; робота в мікрогрупах); усні відповіді; тестування по закінченню вивчення розділів.

Підсумковий контроль – здійснюється після завершення вивчення курсу: залік.

Використовуються методи усної перевірки результатів навчання – бесіда, виступ, пояснення, опитування; письмової перевірки результатів навчання – науково-дослідні, творчі завдання, тестування, письмові завдання самостійної роботи.

Оцінювання знань за навчальною дисципліною відбувається на підставі накопичених балів за результатами поточного та підсумкового контролю всіх видів згідно зі шкалою оцінювання.

При наявності 35 балів поточного контролю, студент допускається до підсумкового контролю.

Якщо студент із поважних причин пропустив заняття, для відпрацювання матеріалу йому пропонується виконання практичних завдань, що фіксується у вигляді конспекту та проводиться усне опитування щодо вивчених тем.

Підсумкова оцінка з дисципліни формується із загальної кількості набраних балів за результатами поточного контролю та залік.

Перевірка рівня засвоєння знань (поточний та підсумковий контроль, залік (теоретична частина) за вибором викладача може здійснюватися шляхом: комп'ютерного або письмового тестування. Практична частина заліку – письмова та усна відповіді.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань.

№ з/п	Вид контрольного заходу	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Виконання практичного завдання у мікрогрупах (по 3-5 осіб) <i>Термін виконання: у межах підготовки до практичних занять.</i>	2	3	6
2	Презентація виконаного завдання. <i>Термін виконання: під час проведення практичних занять.</i>	2	4	8
3	Експрес-тестування під час аудиторних занять <i>Термін виконання: під час проведення лекційних, практичних занять</i>	2	3	6
4	Контрольне тестування після вивчення першого розділу. <i>Термін виконання: по завершенню вивчення першого розділу</i>	1	10	10
5	Контрольне тестування після вивчення другого розділу. <i>Термін виконання: по завершенню вивчення другого розділу.</i>	1	10	10
6	Перевірка письмових завдань самостійної роботи. <i>Термін виконання: по завершенню вивчення другого розділу.</i>	10	2	20
Залік	Залік (практична частина) – виконання творчого завдання <i>Термін виконання: згідно з розкладом екзаменаційно-залікової сесії.</i>	1	0-20	20
	Залік (теоретична частина) - підсумкове тестування. <i>Термін виконання: згідно з розкладом екзаменаційно-залікової сесії.</i>	1	0-20	20
Усього		7		100

Критерії оцінювання.

1-2. Виконання практичного завдання та його презентація на практичному занятті оцінюється у 7 балів (4 бали – за підготовку та 3 бали за презентацію (попередня табл.)).

Критерії оцінювання доповіді:

7-6 балів отримує студент, який самостійно, у повному обсязі виконав завдання, виявив творчий підхід до його виконання та представлення; під час презентації виказав глибоку обізнаність щодо теми завдання, розуміння сутності досліджуваної проблеми; виявив навички взаємодії з аудиторією, запропонував питання для групового обговорення.

5-4 бали отримує студент, який виконав завдання в не в повному обсязі, стереотипно, але принципово правильно; під час презентації виявив не достатню обізнаність щодо теми дослідження, але під час обговорення проблемних питань, виявив певну активність, запропонував шляхи пошуку відповідей на проблемні запитання, або виконав завдання у повному обсязі, але не брав участі у презентації результатів.

3-2 бали отримує студент, який виконав завдання не в повному обсязі, з порушенням структури доповіді та/або без презентації; під час виконання завдання припускався певних помилок.

1-0 балів отримує студент, який виконав завдання номінально, без глибокого осмислення проблеми, творчого підходу.

У таких випадках студенту надається одна можливість повторного виконання та презентації завдання, але не пізніше наступного практичного заняття. При цьому максимально можлива кількість балів складає 5.

3. Експрес-тестування під час аудиторних занять оцінюється у 3 бали, за умови, що студент виконав правильно більше 75% відсотків тестових завдань. За половину правильних відповідей студент отримує 1,5 балів. Менше половини правильних відповідей – 0 балів.

4-5. Контрольне тестування після вивчення розділів оцінюється максимально у 10 балів. Кількість балів підраховується згідно з відсотковим коефіцієнтом із розрахунку 100% правильних відповідей – 10 балів.

6. Перевірка письмових завдань самостійної роботи передбачає можливість отримати 20 балів (за 10 виконаних завдань). Для їх отримання студент має виконати та надати на перевірку письмові завдання, що входять до блоку самостійної роботи до початку екзаменаційно-залікової сесії. Критерії оцінювання: за кожне правильно виконане завдання самостійної роботи студент отримує 2 бали. Виконання завдання не в повному обсязі, з негрубими помилками, але принципово правильне, передбачає отримання 1 балу. 0 балів отримує студент, який виконав завдання невірно, або не виконав.

7. Залік.

Практична частина заліку. Творче завдання передбачає схематичне складання програми психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (тип закладу та тип порушення розвитку дитини визначається викладачем під час заліку).

Критерії оцінювання.

Максимальна кількість балів – 20, які нараховуються за виконання таких частин роботи:

- визначення актуальності роботи – 2 б.;
- правильне визначення мети та завдань програми – 5 б.;
- логічність, послідовність викладення матеріалу – 3 б.;
- визначення ресурсів для виконання кожного етапу програми – 3 б.;
- доцільність запропонованих форм та методів роботи – 5 б.;
- презентація програми під час заліку – 2 б.

Теоретична частина заліку (тестування) оцінюється у 20 балів. Кількість балів підраховується згідно з відсотковим коефіцієнтом із розрахунку 100% правильних відповідей – 20 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	

E	60 – 69 (достатньо)		
FХ	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навчальний посібник. Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2009. 308 с.
2. Даніелс Елен Р. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх закладів. Львів : Надія, 2000. 256 с.
3. Державні стандарти освіти і національне освітнє законодавство : навч. посіб. за ред. Г. В. Лаврик та ін. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 208 с.
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання: Навчально-методичний посібник. Київ : Академія, 2015. 136 с.
5. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики : учебное пособие. Донецк : Либидь, 2002. 327с.
6. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : Наука. 2018. 252 с.
7. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : методичний посібник ; за заг. ред. Софій Н. З. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 66 с.
8. Універсальний дизайн в освіті : навч. посібник / за заг. ред. Софій Н. З. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

Додаткова:

1. Бондар В.І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці : навчальний посібник. Київ : Наш час, 2005. 176с.
2. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2012. 302 с.
3. Кобильченко В.В., Бойчук Ю.Д., Сіліна О.Г. Дитина з особливими освітніми потребами : медичні та психолого-педагогічні аспекти розвитку, навчання і виховання : навчально-методичний посібник. Харків : Харківська академія неперервної освіти. Видавництво «Точка», 2015. 292 с.
4. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Рівне : НУВГП. 206 с.

Інформаційні ресурси

1. Засенко В.В. Сучасні проблеми теорії і практики навчання дітей з особливими потребами. URL : http://canada-ukraine.org/ukr_Jornal_V1.htm
2. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр. (12.07.2017) URL : zakon.rada.gov.ua/go/545-2017-p
3. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. (09.08.2017). URL : zakon.rada.gov.ua/go/588-2017-p...

Погоджено _____
навчальний відділ
« _____ » _____